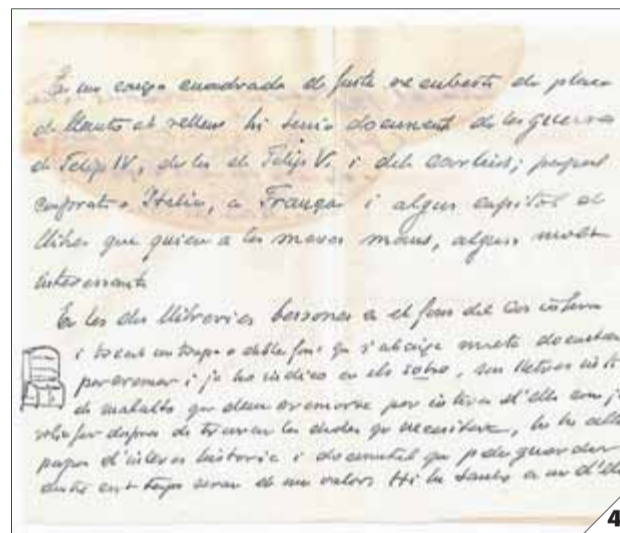
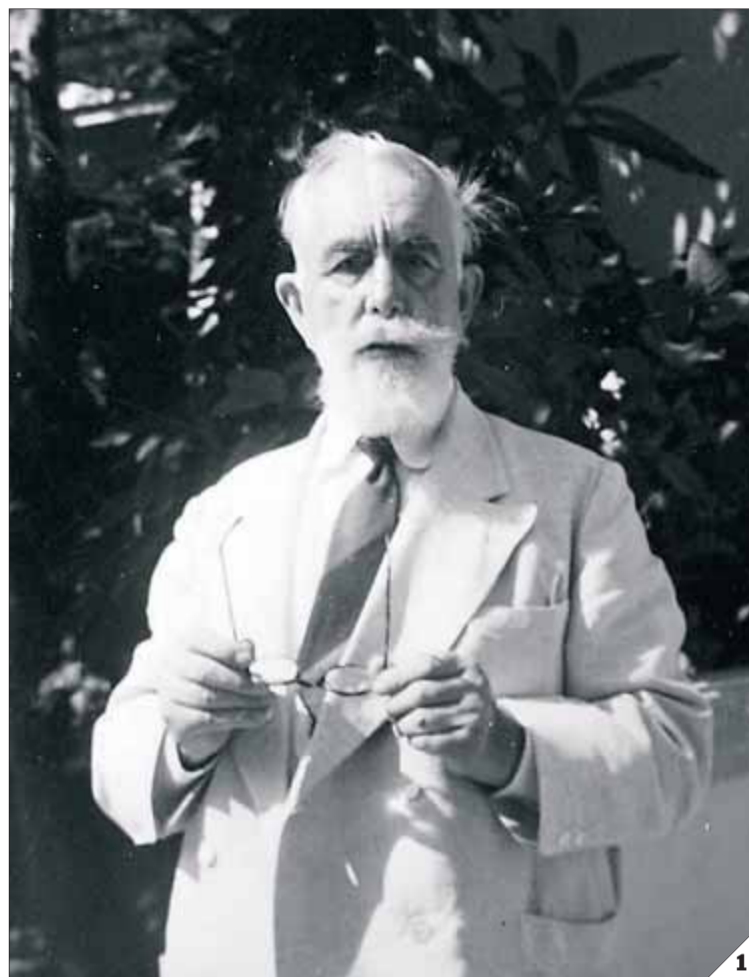

Història de l'estelada (i 2)

L'AVUI descobreix una bandera estelada de fa 93 anys

1. Joan Solé i Pla en una foto d'època 2. L'estelada del 1915 3. Les llibreries bessones on va estar amagada la bandera 4. L'explicació i el dibuix de les llibreries ■ RUTH MARIGOT / FONDS SOLÉ I PLA

Les llibreries bessones

MISTERI • El doctor Solé i Pla va amagar l'estelada que els catalans van portar al front de la Primera Guerra Mundial en un doble fons d'armari **EXPLICACIÓ** • Abans de morir va deixar escrit en unes quartilles la localització de l'amagatall **ASPIRACIÓ** • El triangle no està cosit per treure'l després de la independència

Joan Esculies
BARCELONA

Després d'aquell 11 de setembre de 1915, els tres voluntaris catalans, de qui es desconeix la identitat, van tornar al front amb l'estelada i la van fer arribar al soldat Camil Campanyà i Mas, allistat a la legió a finals del 1915, si és que ell mateix no era un dels tres. Campanyà, expresident de la Joventut Catalanista, va allistar-se a la legió estrangera després del seu exili a Santiago de Cuba, on havia fugit de les autoritats espanyoles per raons polítiques. Coneixia Vicenç A. Ballester i, fins escrivia articles al setmanari radical *La Tralla* del darrer.

Solé i Pla explica el moment de la marxa i els fets que succeïren un cop la bandera arribà al front: "Després de fer acte de presència al monument d'en Casanovas, s'envià al front de guerra a França que un entusiasta catalanista dels nostres rengles, en Campanyà i Mas, tremolà a Belloy-en-Santerre al entrar-hi a la baioneta al Regiment de Marxa, allí morí ell i altres, fou embolcallat per la senyera estimada; anys després retornà trossejada i tacada de sang catalana a les nostres mans. Aquella senyera de la Catalunya republicana on posàrem

l'estel que en Pau Claris deia que lluaia al cel de la llibertat catalana va batre's en terra de França portada pel ferreny braç de nostres voluntaris". Com va tornar l'estelada a mans del doctor no se sap. Ara bé, va tornar. I és lògic que, essent el president del comitè i la persona amb més contacte amb els voluntaris, en fos el receptor. Amb la fi de la guerra, les aspiracions separatistes no van ser escoltades a la Conferència de Pau de París. Després de la dictadura de Primo de Rivera, el 1932 Francesc Macià va demanar al

Núria Clapés Solé i el seu marit Marçal Gols recordaven vagament la bandera de l'avi, fins que van regirar les golfes

doctor que formés part de les llistes d'ERC per les eleccions al Parlament. Hi va accedir, sense abandonar la militància a la Unió Catalanista, i va sortir diputat. A finals de gener de 1939, davant l'entrada imminent de les tropes franquistes, Solé i Pla, la seva esposa, les dues filles, Euda i Núria, i la seva néta de vuit anys, Núria, filla de la primera, van fugir sense res. L'exili va dur-los a Barranquilla, Colòmbia, on va continuar exercint de metge. Ja no va tornar a Catalunya.

Cap al 1950, Núria, la filla petita, va venir a Barcelona a temps per salvar les propietats d'ésser subhastades. Els mobles eren importants perquè, abans de morir, Solé i Pla va deixar explicat en unes quartilles la localització d'amagatalls que contenien documentació i objectes. La seva néta, Núria Clapés Solé, afirma que el seu avi "era afeccionat a aplegar llibres, documents i qualsevol cosa que pogués semblar-li d'interès". I "una altra de les seves dèries era fer construir dobles fons als armaris". En una de les quartilles, Solé i Pla anota: "En les llibreries bessones en el fons del cos inferior i traient una tapa o doble fons hi ha la bandera autèntica, la que portaren els voluntaris catalans a la guerra de França i que a Belloy-en-Santerre tremolà en [Campanyà] on va morir deixant la tacada de sang". Núria i la seva germana Euda, també retornada, van buidar els dobles fons, van classificar els documents i la resta van desar-ho a les golfes del pis del carrer de Septimània, on van viure fins a la mort. Núria Clapés Solé, que viu en aquest pis, admet que el seu marit, Marçal Gols, i ella, "recordàvem vagament que a casa hi havia una bandera de l'avi, però mai no li havíem donat importància, fins que en conèixer les notes vam regirar les golfes". De l'es-

1,5 metres d'ample per 80 centímetres de llarg fa el terç de l'estelada trobada en un doble fons d'armari de les golfes d'un pis del carrer Septimània.

1915 és l'any del que data la que podria ser l'estelada més antiga que es conserva i que va ser present al front de la Primera Guerra Mundial.

telada apareguda, trossejada, tacada i arnada, només se'n conserva el terç superior. En la bandera, el triangle blau, de cotó, amb l'estel blanc al mig, no està cosit a la tela quadribarrada, de llana, sinó que s'hi sobreposa mitjançant fermalls metàl·lics a pressió. De triangle només roman el d'un costat, l'altre ha desaparegut, si bé s'aprecien els fermalls que el subjectaven. Josep Maria Solé i Sabaté sosté que "el fet que els triangles es puguin posar i treure casa a la perfecció amb la idea que l'estelada és una bandera provisional, ja que els seus creadors consideraven que, després d'assolida la independència, la que hauria de lluir era la tradicional". Després d'examinar la bandera, la documentalista Sílvia Saladrigas i la conservadora Roser López del Centre de Documentació i Museu Tèxtil de Terrassa consideren que "aquesta podria ben ser l'estelada de què parlen les quartilles perquè no hi ha cap element que indiqui el contrari, ni tan sols els fermalls, que també s'usaven en aquells anys". Josep Termes considera "plausible en el context de l'època" la història. Però com apunta Enric Ucelay Da Cal "el punt on realitat i ficció es troben és sempre boirós i la certesa absoluta que aquesta bandera sigui l'original no la tindrem mai". ■